

מוצאי פסח שני ע"ד – ציון דוד המלך זיע"א

דמותו של דוד המלך (א)

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א^א

א. הקשר של פסח שני למלכות דוד

לכתחילה אריבער

ניגנו "לכתחילה אריבער".

לחיים לחיים. הניגון ששרנו עכשיו נקרא "לכתחילה אריבער". יש ווארט, שאם יש מחסום או מכשול בדרך – לא להתכופף ולעבור מלמטה אלא לדלג, לכתחילה, מלמעלה. זה ווארט של הרבי המהר"ש שיום ההולדת שלו הוא בתפארת שבתפארת, ב' אייר, בחדש הזה. כל החדש הוא בסימן של "לכתחילה אריבער", וגם פה במקום הזה נזכה ל"לכתחילה אריבער" – שכל החשך יברח, כל הטומאה תתבטל, "והיתה להוי' המלוכה" בזכות דוד מלכא משיחא.

פסח שני – אין אבוד

היום פסח שני, שמוסר ההשכל שלו הוא – הווארט באידיש – "עס איז ניטא קיין פארפאלען", אין מקרה אבוד. תמיד אפשר לתקן, גם מי שהיה טמא, בדרך רחוקה, תמיד אפשר לתקן את המצב – כל מצב. מי שקשור לחסידות ברסלב מכיר משהו דומה לזה, ש"אין שום יאוש בעולם כלל" ו"אם אתה מאמין שאפשר לקלקל תאמין שאפשר לתקן" – תמיד אפשר לתקן. זה הווארט, המסר, של היום – פסח שני. כמובן שהוא תקף על כל השנה כולה, אבל לכל דבר יש את השרש שלו, את "ראש השנה" שלו. ראש השנה של 'אין אבוד' הוא עכשיו, ברגעים האלה – גם בחיי הפרט וכל שכן וקל וחומר בחיי הכלל. כמה שיש יותר יהודים ביחד ככלל, שרוצים, בנחישות הנכונה, את האמת שתנצח והקדושה שתנצח – ודאי שיהיה "דידן נצח".

משיחת ומלכות דוד בגיל כט ו-ל – סוד ימי פסח שני בספירה

פסח שני הוא ב-י"ד אייר, יום התשעה ועשרים יום לעומר, וכעת כבר נכנסנו וספרנו – מי שהתפלל ערבית – את יום השלשים לעומר. יש לזה קשר מאד חשוב והדוק לדוד מלכא משיחא. כתוב שדוד נמשח למלך על ידי שמואל הנביא כשהיה בגיל עשרים ותשע ובפועל הוא נעשה מלך בגיל שלשים. זאת אומרת שבספירת העמר שני הימים האלה – ששניהם יחד פסח שני, כי מקריבים את הקרבן ביום ואוכלים אותו כעת, בערב, ב-ל לעומר – הם הקשר בין המשיחה של דוד למלוכה שלו.

ברגע שהוא נמשח כתוב "ותצלח רוח הוי' אל דוד מהיום ההוא ומעלה"^ב – מיד הוא קבל "רוח הוי'", שהתרגום הוא "רוח נבואה מן קדם הוי'", אבל הרד"ק על הפסוק הזה מסביר ש"רוח הוי'" כוללת גם רוח נבואה וגם רוח גבורה. באותו יום הוא קבל רוח גבורה, מה שאחר כך הכה את הארי והדוב – החזיק בזקן של הארי והרג אותו – ואחר כך מכח זה הוא התגבר על גלית הפלשתי בתואנה שהוא מחרף ומגדף את מערכות ה' אלקי ישראל. שוב, כל זה בגיל 29. אחר כך, מלך ממש – ששבע השנים הראשונות שלו בתור מלך היו בחברון, שהוא מלך רק על שבטו, שבט יהודה – הוא התחיל להיות בגיל 30.

^א נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

^ב "ותצלח רוח הוי'" = בת שבע (שנת תשע"ד), בזכות אשתו לעתיד צלחה עליו רוח הוי' (ראה לקמן בסוד "עזר כנגדו"). "ותצלח רוח הוי' אל דוד" (אדם בת שבע, אדם ר"ת אדם דוד משיח) = "דוד מלך ישראל חי וקים" (= אחדות פשוטה וכו')! פעמיים נאמר בדוד "מהיום ההוא ומעלה" (ולא "והלאה"), כאן ובחק ומשפט של "כחלק הירד במלחמה וכחלק הישב על הכלים יחדו יחלקו", שללמד שהיה מוכן לרוח הקדש מקדמא דנא, ועל דרך "יהיב חכמה לחכימין" (וכדרשת חז"ל לפעם השניה שנאמר "מהיום ההוא ומעלה"), ללמד מאברהם (כו'). ומזה יובן מה שאיגלאי מילתא למפרע שמלכות שאול היא בעצם שלב ראשון הנכלל במלכות דוד (סוד פסח ראשון), וד"ל.

אם כן, זה ממש קשור לפסח שני. צריך לומר שפסח שני הוא חג מיוחד של דוד המלך. לכן יש לנו את הזכות להיות כאן בפסח שני בקבר דוד המלך. שהמקום הזה ישאר נחלת עולם. הרי מלכות בית דוד היא שה' נותן לו בית נאמן בישראל, שנשאר לנצח נצחים. זה קשור דווקא לפסח שני – המשיחה שלו ותחלת המלכות שלו. כלומר, ה'בכח' שלו להיות מלך ישראל, ב-כט, וה'בפועל', שהוא נעשה כבר מלך ישראל, ב-ל². ידוע שהמלכות בפועל נקנית ב-ל, בשלשים מעלות. ל בגימטריא יהודה – הוא משבט יהודה, שבט המלכות. בהיותו בן שלשים הוא זכה לכל אותן מעלות בהן המלכות נקנית ונעשה יורש העצר לעולם ועד של יהודה בן יעקב אבינו, המלך בין השבטים.

“איהי בהוד” – מלכות דוד משבט יהודה בחסד וגבורה שבהוד

כמו שנסביר בהמשך, כמו שיהודה הודה – הוא נקרא יהודה על שם “הפעם אודה את הוי”, כפי שאמרה לאה אמנו, והוא עצמו “הודה ולא בוש” במעשה תמר – גם אצל דוד אחריו, מהזכויות הכי גדולות שלו בתור בעל תשובה שהוא מיד הודה, הרים ידיו ואמר “חטאתי להוי”. “אשר נשיא יחטא” – אשרי הדור שהנשיא חוטא ומיד מודה, סימן שהוא שייך לדוד המלך.

מה זה קשור אלינו? שני הימים האלה הם תחלת השבוע של ההוד – כט הוא חסד שבהוד וכעת כבר נכנסנו ליום ה-ל שהוא הגבורה של ההוד. כתוב שחסד וגבורה כוללים את כל שאר המדות. זה פסח שני, דוד המלך. כתוב “איהי בהוד” – המלכות בהוד, בנין המלכות תלוי בספירת ההוד. במיוחד דוד, שכתוב שהוא נשמה מעלמא דנוקבא – “איהי בהוד”. שתי המדות העיקריות של ההוד, בתוך ההוד גופא, הן חסד שבהוד וגבורה שבהוד, שהן פסח שני – כט ו-ל.

פסח שני ויום ירידת המן – בטחון ברוחניות ובגשמיות

עוד דבר חשוב: כבר במדבר, בשנה הראשונה ליציאת מצרים, יום ה-ל של ספירת העמר – כעת – הוא יום ירידת המן לעם ישראל: “בחמשה עשר לחדש השני לצאתם מארץ מצרים”, כפי שפותחת פרשת ירידת המן³. כתוב ש“לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן”. המן רפא את כולם. בשביל לקבל את התורה כולם צריכים להיות בריאים וחזקים ושלמים. לא היה סומא, לא חרש ולא אלם, לא פסח ולא חגר – כולם בריאים ושלמים לקבל את התורה

² והסימן: “איהי כטל [כט-ל] לישראל” – דוד מלך ישראל חי וקים הוא כטל לעם ישראל כולו.

³ בחומשים הישנים מסיים רש“י על הפסוק במילים “וירד להם מן בט”ו אייר, ויום א’ בשבת היה כדאיתא במסכת שבת (דף פז)” (וכן נדפס היום בחומש העמק דבר ובחומש מחוקקי יהודה ועוד, וראה דבר יום ביומו ט”ו אייר ובפירושו זכור לאברהם לר’ אברהם ברלינר). אמנם, מכיון שט”ו אייר בשנת יציאת מצרים היה שבת ‘תיקנו’ ברוב החומשים ל’וירד להם מן בט”ו אייר וכו’”. גם בסוף פרשת ירידת המן – “נעוץ בתחלתן ותחלתן בסופן” – על הפסוק “ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וגו’”, מפרש רש”י “... שהרי בט”ו באייר ירד להם המן תחלה וכו’”, ושם לא ‘תיקנו’ את הנוסח אלא רק בארו שרש”י לא נחית לדקדק וכו’.

רוב המפרשים מסבירים כי דברי ה’ היו ביום ט”ו לחדש אך המן ירד בפועל למחרת, ביום ט”ז לחדש (אך יש גם המפרשים שהמן ירד בבין השמשות של מוצאי שבת, ערב ט”ז, ולכן הוא נקרא עדיין על שם השבת). בכל אופן, ברור שהמן נמשך מיום ט”ו לחדש, יום השבת ש”מיניה מתברכין כולהו יומין”, היינו שירידת-המשכת המן ודאי היתה מהבטחת ה’ (סוד הבטחון בירידת המן דבר יום ביומו) ביום ט”ו לחדש, ורק המשכתו בפועל התעכבה עד ליום ט”ז לחדש (אם נפרש כך בדברי רש”י, כדברי רוב המפרשים הנ”ל). ואכן, עצם העובדה שהתורה מציינת על הפרשה את התאריך ט”ו בחדש אומרת כי אליו מתייחסת ירידת המן. על פי הידוע כי כל ענין חוזר בכל שנה, בסוד ‘והימים האלה נזכרים ונעשים’, יש לומר שבשנים בהן חל ט”ו לחדש ביום חול גם ההמשכה בפועל – “נזכרים ונעשים” ממש – היא דווקא ביום ט”ו, בו “קיימא סיהרא באשלמותא”.

ובדרך רמז: בסדר הדורות שבספר דברי הימים (המכוון כנגד ימי החדש, כידוע שדוד הוא דור ה-יד [= דוד] מאברהם אבינו ושלמה הוא דור ה-טו [= שלמה במ”ק], סוד “קיימא סיהרא באשלמותא”), יום החמשה עשר לחדש השני רומז לדור ה-מה – הדור האחרון של שושלת בית דוד בתנ”ך, “ענני”, הרומז בחז”ל למשיח בו נאמר “וארו עם ענני שמיא” (כדלקמן בפנים). סוד ירידת המן – מענני השמים, כביכול – רומז לביאת משיח-נגיד, כמבואר במ”א. ועוד, היחס בין ענני למן (גם מצד החשבון וגם מצד מספר האותיות) הוא יחס של “שלם וחצי”, ודוק.

בשמחה ובפנימיות. זה מכח המן שיורד עכשיו, היום. כלומר, רק עושים פסח שני – נכנסים לראש ש"אין אבוד", שתמיד אפשר לתקן, ומכח זה מיד יורד מן.

יש כאלה שקוראים כל יום ויום את פרשת המן, כי זו סגולה לפרנסה, סגולה לבטחון שה' נותן דבר יום ביומו. גם פסח שני הוא בטחון, כי אין אבוד, תמיד אפשר לתקן. פסח שני הוא בטחון ברוחניות, שמה שלא יהיה המצב הרוחני שלי – תמיד אפשר לעלות על דרך המלך (המלך הוא דוד המלך) – ואילו המן הוא הבטחון שה' נותן את הפרנסה בגשמיות, דבר יום ביומו, והם סמוכים אחד לשני.

מהותו של דוד – הכח לקום מפילות

בכלל, כל מה שקשור לדוד מלכא משיחא קשור לכך שתמיד אפשר לתקן. גם כשקורית איזו פשלה או משהו לא רצוי, אפשר וצריך מיד לקום – "שבע יפול צדיק וקם"^ה, כל פעם לקום ולהתחיל מחדש. זה עצם המהות של מלכות דוד, "בר נפלא" (שבכל רגע נופל-מת וקם לתחיה – "דוד מלך ישראל חי וקים"), המלכות הנצחית של עם ישראל.

סוד שלשת הרגלים בספירות – "הולך בתם ילך בטח"

יש שלשה רגלים מדאורייתא – פסח, שבועות וסוכות. בכל אחד מהם עולים לרגל לירושלים עיר הקדש. דוד העלה את הארון בשמחה, "מפזז ומכרכר לפני הוי'" ("בכל עז"), לירושלים עיר הקדש. כך יש מצוה לכל יהודי לראות ולהראות שלש פעמים בשנה.

מהם שלשת החגים האלה בספירות? פסח הוא מלכות – ה' פסח על הפתח. שבועות הוא תורה – עמודא דאמצעייתא, "תפארת ישראל", "אוריין תליתאי בירחא תליתאי", ספירת התפארת. ואילו סוכות, ש"כל ישראל ראויים לישוב בסוכה אחת", הם מקיפים דאמא – כך כתוב.

שוב, פסח הוא המלכות – תיקון המלכות של עם ישראל, מה שהכי חשוב לנו לדבר עליו. אחר כך שבועות הוא כבר תפארת – "עץ חיים היא למחזיקים בה". בסוף מגיעים לסוכות, "זמן שמחתנו" – בכל החגים יש שמחה, אבל עיקר השמחה הוא בסוכות, "ושמחת בחגך... והיית אך שמח", ושמחה היא בינה, "אם הבנים שמחה", מקיפים דאמא. בקבלה הראשונה, עוד לפני האריז"ל, נתנו לשלש המדרגות האלה סימן מפסוק במשלי – "הולך בתם ילך בטח". **בתם** ראשי תיבות בינה-תפארת-מלכות, מלמעלה למטה. צריך ללכת, לעלות, לירושלים עיר הקדש בתם, ואז כל השנה "ילך בטח" – בטחון גמור בקב"ה.

צ'אנס שני – דווקא בחג המלכות

מה יצא? שחג הפסח, פה-סח, "מלכות פה", הוא החג של המלכות. למה דווקא בפסח יש את ההזדמנות הזו, שמי שלא זכה לקיים בפעם הראשונה יש לו עוד צ'אנס, עוד הזדמנות, בפסח שני? כנראה שזה משהו עצמי לגבי מלכות. אין את זה בתפארת-שבועות ולא בבינה-סוכות – דווקא במלכות יש פסח ראשון ופסח שני. זה כמו המלכות בעם ישראל גופא – המלכות הראשונה, מלכות שאול, ואחר כך פסח שני הוא כמו המלכות השנייה, מלכות דוד (כמו שאמרנו ואנחנו רוצים להדגיש). דוד הוא דווקא המלכות השנייה, לא הראשונה. דווקא במלכות יש כלל גדול בתורה שבהופעה הראשונה יש משום שבירה, משום תהו, "והארץ היתה תהו".

^ה "שבע יפול צדיק וקם" = ב"פ משיח בן דוד, סוד "שלם וחצי" (וכן היחס בין דוד ל"שבע" הוא שלם וחצי).

^י קודם נאמר "ודוד מכרכר בכל עז לפני הוי'" (= 825), ואח"כ נאמר שמיכל ראתה את "המלך דוד מפזז ומכרכר לפני הוי'" (= 925, 825 הנ"ל ועוד מיכל; "המלך דוד מפזז" = 243 = 3 בחזקת 5, "ומכרכר" = 486, יחס של "שלם וחצי", יחד – "המלך דוד מפזז ומכרכר" = 729 = זך ברבוע = קרע שטן וכו'. "לפני הוי'" = 196 = דוד ברבוע. נמצא שזך ברבוע ועוד יד ברבוע – יד הנו הנקודה האמצעית של זך = 925, מספר ההשראה ה-22, היינו 22 ברבוע ועוד 21 ברבוע, ודוק). שני הלשונות יחד = 1750 (ה בחזקת ג פעמים דוד) = "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" (= ז פעמים נר, שבעת הנרות של המנורה הטהורה הכלולים ב"נר ישראל", דוד מלכא משיחא וכו').

דווקא על מלכות כתוב "ברישא חשוכא והדר נהורא" – זה מה שהתחלנו לאחל, שכל החשך שיש כאן יברח, כידוע ש"מעט אור דוחה הרבה מן החשך", וכל שכן הרבה אור. שנזכה יחד, כל הנשמות הקדושות שיש כאן, שמייצגות את עם ישראל כולו, שהרבה אור של נשמות – של "נר ישראל" (כפי שנקרא דוד המלך¹) – ידחה את החשך. אבל טוב, בכל מה שקשור למלכות נאמר "ברישא חשוכא והדר נהורא". לכן, אף על פי שפסח ראשון הוא חג קדוש, אבל יש אנשים שהתורה אומרת – כתוב מעשה שהיה – שהם טמאים או בדרך רחוקה, כלומר שהיחס שלהם למלכות הוא יחס לא נכון. הם הולכים באיזו דרך רחוקה מהמלכות האמתית. אותם אנשים, שאו שהם, טוב, באיזו טומאה ביחס למלכות (עד שנדמה להם שעל כל מלכות להיות טמאה, כמלכות הגוים מסביב, ללא שום הבחן בין קדש לחול, אלא כולה חילונית) או בדרך רחוקה ביחס למלכות (כגון התקדשות עצם ענין הממלכתיות כערך עליון, וכמו שדובר על כך בזמן האחרון²) – ה', התורה, נותן עוד הזדמנות. יש ביטוי "הזדמנות פז", שהרבי תמיד היה אומר – יש הזדמנות פז, עוד צ'אנס למלכות. זה כבר דוד המלך, השני³.

התורה מתחילה ב-ב – תמיד יש הזדמנות שניה

למה התורה מתחילה עם ב ולא עם א? יש הרבה פירושים. חז"ל אומרים שאם היה מתחיל ב-א היה לשון ארור, היפך הברכה, ו-ב הוא לשון ברכה. הווארט הזה הוא ווארט של מלכות. לכן כתוב שכל פעם שכתוב בתורה "בראשית" זה בסמיכות למלכות – "בראשית ממלכות יהויקים", "בראשית מלכות צדקיה". בראשית בעצם הולך על מלכות, וחייב להתחיל עם ב ולא עם א, כי המלכות ה-ב היא ה"בית נאמן בישראל" (ב לשון בית).

דוד חייב להיות ב – הוא מופיע על רקע ה-א וגם מחזיק טובה ל-א (הרי אין ב ללא א לפניו, וכידוע תורת הבעל שם טוב ש-ב היא בעצם קבוץ של א-א), אבל הוא ב, ב בעצם, הוא פסח שני בעצם, ש"אין אבוד". כך כל החיים, כי הוא בעל תשובה כמו שאמרנו, ש"לא היה ראוי דוד לאותו מעשה אלא להורות תשובה ליחיד" – שכל יחיד ויחיד בעם ישראל יכול בכל מצב לעשות תשובה, ממש המסר של פסח שני. בזה נתחיל להתבונן, טוב, שבהשגחה פרטית אנחנו פה בזמן מאד קשור לדוד מלכא משיחא.

ב. "תפלה לדוד" (התבוננות בתהלים פו)

מעלת אמירת תהלים בקבר דוד

קבר דוד המלך הוא המקום הכי מסוגל לומר תהלים. דוד הוא "נעים זמירות ישראל". הוא חבר את ספר תהלים על ידי עשרה זקנים – כך כתוב בחז"ל – אבל הוא המחבר של ספר תהלות דוד.

ידוע שצדיקים גדולים מאד-מאד היו באים לכאן לומר תהלים ליד קבר דוד המלך. בחב"ד הרבי הקודם, הרבי הריי"צ, ייסד כאן מנין קבוע שיגמרו כל יום את כל ספר תהלים, יום-יום ("דבר יום ביומו", סוד ירידת המן כנ"ל). הרבי חדש את התקנה הזו. טוב, היו עוד הרבה צדיקים גדולים מאד, מיקירי ירושלים עיר הקדש, שבאו באופן קבוע לקבר

¹ "נר ישראל" ועוד דוד המלך (בכל לשון יש 2 מלים ו-7 אותיות, יחד – 7 מלים ו-11 אותיות) = 900 = 30 ברבוע (ל פעמים ל, "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"), סוד הלב היהודי כנודע.

² נמצא ש"טומאה" שייכת לצבור החילונית ואילו "דרך רחוקה" שייכת לצבור הדתי-לאומי, ודוק.

³ ידועה הלכה שיחידים (שהנם טמאים) נדחים לפסח שני אך אין כל הצבור נדחה לפסח שני אלא עושים פסח ראשון בטומאה. היינו ממש סוד מלכות שאול שבקשו מלך ככל הגוים (ובעיני ה' ושמואל היה חטא כו'). לאחר הקמת מלכות בית דוד (סוד פסח שני), איגלאי מילתא למפרע שגם פסח ראשון שייך לדוד (שהרי הוא בחדש ניסן, ראש השנה למלכי ישראל, ושבתו הוא שבט יהודה, ממנו דוד המלך). י"ל ששבע השנים הראשונות של מלכות דוד, בחברון על שבתו לבד, הן בעיקר סוד פסח שני, אך כאשר הוא נעשה מלך על כל ישראל, ועולה לירושלים, אזי הוא חוזר לקדושת פסח ראשון, וד"ל.

⁴ פסח שני ועוד דוד – ט אותיות = ט פעמים חן (הערך הממוצע של כל אות). פסח שני ועוד מלכות בית דוד (הר"ת = בית דוד!) = 1430 = הכל פעמים הוי' וכו' (שבו רמז ל"יחי אדני המלך דוד לעלם", וד"ל).

דוד לומר תהלים. לכן כל מי שיכול רק להגיע לכאן לומר תהלים, הרבי הקודם אמר שמי שאומר כאן תהלים אומר בשביל כל עם ישראל – מייצג את כל עם ישראל. בכל מקום קדוש מתפללים ואומרים תהלים, אבל כאן הוא המקום הכי מיוחד לכך.

“תפלה לדוד” – “עני ואביון אני”, “חסיד אני”

בתוך ספר תהלים יש לדוד המלך שני פרקים בלבד שמתחילים “תפלה לדוד”. התפלה המיוחדת של דוד המלך. יש עוד פרק, “תפלה לעני”, שכתוב בזהר שה“עני” גם הוא דוד המלך, אבל יש שני פרקים שמתחילים ממש “תפלה לדוד” – פרק י”ז ופרק פ”ו.

נתבונן קצת בפסוקים הראשונים של פרק פו – “תפלה לדוד הו’ אונך ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך”. דוד מגדיר את עצמו בשני תארים – “כי עני ואביון אני” ו”כי חסיד אני”. יש שדוד אומר “ואני תפלה”, וכאן ב”תפלה לדוד” יש שתי הגדרות שלו על עצמו – “כי עני ואביון אני” ו”כי חסיד אני”. צריך להתבונן במעבר הזה, מ”עני ואביון” ל”חסיד”.

המפרשים שואלים, הרי עני הוא גם ענו – “והייתי שפל בעיני”, “ואנכי תולעת ולא איש”, יש כמה פסוקי ענוה מופלגים של דוד מלכא משיחא – אז איך הוא מתאר את עצמו כחסיד, שהוא תואר עליון. כך שואלים המפרשים. אבל קודם, לפני ה”חסיד אני”, הוא “עני ואביון אני”⁸.

חי מלחמות דוד ו-חי נשותיו – “עזר כנגדו”

נסביר בהמשך⁹ שכתוב בחז”ל שבחיי לחם דוד חי מלחמות (כך מוצאים אם מעיינים בחיי בתנ”ך), וחז”ל אומרים שמתוכן היו יג, כמנין יג מדות הרחמים, לצורך עם ישראל וחמש מלחמות לצורך עצמו. זה מופיע בחז”ל כאילו כמחלוקת, שאחד אומר שהוא לחם יג מלחמות והשני אומר שהוא לחם ה מלחמות, ואז מסבירים ש”מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי” – הוא לחם חי מלחמות¹⁰, ה לצורך עצמו ו-יג לצורך עם ישראל.

יש עוד משהו מאד משמעותי, אם כבר הזכרנו את זה, שהוא חי אצל דוד המלך. על דוד המלך אומרים “דוד מלך ישראל חי וקים”. “על פי שני עדים יקום דבר” – יש שני דברים שהם חי אצלו (בסוד מאמר חזקיהו צאצאו “חי חי הוא יודך כמוני היום”). יש אצלו חי מלחמות והוא נשא חי נשים. קודם הוא היה נשוי לשש נשים ואז אמר לו נתן הנביא, תיכף אחר חטא בת שבע, שאם מעט לך אוסיף לך “כהנה וכהנה”. כתוב שבסוף ימיו, כשהביאו לו את אבישג השונמית, הוא כבר היה נשוי ל-חי נשים – לכן הוא לא היה יכול להתייחד איתה, “והמלך לא ידעה”.

אפשר לומר ש-חי נשים הן חי מלחמות. כתוב שהאשה היא “עזר כנגדו” ורש”י אומר “זכה עזר” לא זכה “כנגדו” להלחם בו”. אבל אנחנו נפרש שמה שהוא לחם חי מלחמות וניצח, “דידן נצח”, כנראה היה בזכות חי הנשים שלו. כל אשה ואשה מדרבנת אותו למלחמה אחת ואז הוא מנצח – הוא מקבל את הכח להלחם דווקא מהאשה.

לפי זה מה פירוש “עזר כנגדו”? היא עוזרת לו להלחם עם ה”כנגדו” האמתי. יש משהו כנגדו, צריך להלחם בו, ולשם כך צריך עזר – העזר היא האשה. כמו שהבנות שרו אחרי שהוא הרג את גלית – “הכה שאול באלפיו ודוד ברכבותיו”¹¹. זה גרם לבעירת הקנאה של שאול נגד דוד המלך. בכל אופן הדרבון, העזר להלחם עם ה”כנגדו” האמתי

⁸ יש שתי דעות בחז”ל מהי המדה הגדולה מכולן, או “ענוה גדולה מכולן” או “חסידות גדולה מכולן”. שתיהן מתקיימות כאן יחד אצל דוד מלכא משיחא, ודוק.

⁹ כשנגיע לספירת היסוד וספירת המלכות של פרצוף מדותיו של דוד המלך בע”ה.

¹⁰ מלחמה = “חי המלך”.

¹¹ לשון זה מופיע שלש פעמים בקרא. פעם אחת הכתיב הוא “הכה שאול באלפו ודוד ברכבתו” = “שמע ישראל הו’ אלהינו הו’ אחד”, וכידוע בתקוני הזהר שפסוק היחוד רומז ל-ה האבנים שנעשו “אחד” בכף הקלע של דוד שבה הרג את גלית!

בלשון זה – “הכה שאול באלפיו ודוד ברכבותיו” – רמזו הבנות לכל הסוד הנ”ל שמלכות שאול היא סוד א (“אלפיו”) ואילו מלכות דוד היא סוד ב (“רכבותיו” [גם ר = ב במ”ק]), ודוק.

(החל מהיצר הרע, וכמו שאביגיל מנעה את דוד מבוא בדמים חנם), בא מהאשה. שוב, "דוד מלך ישראל חי וקים" – יש לו את ה-חי נשים ואת ה-חי מלחמות.

פרק פו – התלבשות שם אלקים במלחמות דוד

כל זה היה הקדמה לרמז שנאמר בפרק, לפני שנתבונן בחמשת הפסוקים הראשונים שלו. יש משמעות לסדר המזמורים של ספר תהלים, וזהו פרק פו, בגימטריא **אלהים**, "אני אמרתי אלהים אתם". האריז"ל אומר שכל פעם שדוד המלך היה יוצא לקרב התלבש בו שם אלקים, שם הדין, למלחמה. בתחלת דרכו ממש הוא מתואר בתנ"ך כ"גבור חיל ואיש מלחמה", עוד לפני שהוא הרג את גלית. אבל כל פעם שהוא יצא לאחת מ-חי המלחמות התלבש בו "אלהים חי" – כמו שכתוב "דוד מלך ישראל חי וקים" יש גם "אלקים חי"^{טו} – וזה מה שנתן בו את הכח לנצח ב-חי המלחמות שלו. כל זה היה הקדמה לכך שפרק זה הוא פרק פו, בגימטריא **אלהים**.

רמז דוד-אלקים

כמה שוה שם אלקים במספר קטן? מספרים שפעם אחת המגיד ממעזריטש נכנס לבית המדרש באמצע הלילה, כשכל התלמידים שלו ישנו על הספסלים. אז הוא הסתכל על כל אחד מהתלמידים איך הוא ישן. הוא התקרב לאדמו"ר הזקן, בעל התניא, צעיר תלמידיו, ופתאום נרתע ונבהל ואמר (באידיש) – "אלקים כל כך גדול בגוף כל כך קטן". בכל אופן, האלקים הזה, הוא זה שהתלבש בדוד המלך, דווקא בזמן שהוא יוצא להלחם במלחמות ה'. שוב, כמה זה אלקים במספר קטן – האלקים הגדול הזה בתוך הגוף הקטן הזה – כתוב ש-**אלהים** שוה **דוד**. נתבונן בפרטיות, **אלהים** מתחיל משם **אל** – רק שתי האותיות הראשונות במספר קטן עולות ד. אחר כך כתוב שהמוחין של שם **אלהים** הם אותיות **הי** שלו – אם המוחין מסתלקים הוא נשאר **אלם**, "כרחל לפני גזיזה נאלמה" נאמר על משיח בן דוד, המוחין נותנים את כח הדבור, כח ההנהגה, למלך – ו-**הי** במספר קטן עולה ו. נשארה האות האחרונה, ה-**ם**, שהיא **ד** במספר קטן.

רואים שלא רק **שאלהים** ו**דוד** שוים במספר קטן, אלא כך מתחלקים באותיותיהם בצורה טבעית. אלקים זה ממש דוד מלך ישראל חי וקים, אלקים חי. ועוד, במספר רגיל, **דוד** משלים את **אלהים** ל-100, שלמות של י פעמים י (סוד יפ"י כנודע, היפי של דוד – "אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי"), סוד **מיכל** בת שאול אשת דוד (שהצילה אותו משאול אביה, ודרבן אותו להלחם מלחמות ה', החל ממה שאביה הבטיח אותה לדוד תמורת 100 ערלות פלשתים). זה רק היה רמז שאנחנו כעת מתבוננים בפסוקים הראשונים של פרק פו, הפרק השני בתהלים שמתחיל "תפלה לדוד".

הופעות "עני ואביון" בתנ"ך – המשכת מדות הרחמים

שוב, הפרק מתחיל "תפלה לדוד הטה הוי' אונך ענני כי עני ואביון אני". קודם כל דוד המלך נמצא בתכלית ההכנעה והשפלות של עני ואביון. אם מתבוננים, בכל התנ"ך הצמד של "עני ואביון" מופיע יג פעמים. על פי פשט, חז"ל אומרים שאביון הוא יותר מעני – אביון תאב לכל דבר, ולכן הסדר הוא "לא זו אף זו", לא רק שהוא עני, אלא הוא יותר עני מעני, הוא גם אביון.

שוב, הצמד הזה חוזר יג פעמים בתנ"ך – פעם אחת בתורה, בספר דברים ("לא תעשק שכיר עני ואביון"), ועוד יב פעמים בנ"ך. מה זה אומר? המפרשים אומרים זאת בפירושו, בלי לדעת כמה פעמים זה מופיע בתנ"ך. אומרים ש"עני

^{טו} "אלהים חי" = ד פעמים הוי'. והוא מופיע בתנ"ך ד פעמים (סך הכל, ד פעמים "אלהים חי" = יצחק יצחק) כאשר סנחריב שלח את רבשקה לחזקיהו (צאצא דוד כנ"ל) לחרף "אלהים חי". והוא 'גלגול' של מעשה גלית ש"חרף מערכות אלהים חיים". דוד, שכוחו היה גדול וקיים בעצמו "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם", הרג כמו ידיו את גלית, אך אצל חזקיהו, שלא היה לו כח לרדוף וכו', אלא ישן על מטתו כו', ה' נלחם לישראל והכה את מחנה סנחריב (כמבואר כל זה בחז"ל ומבואר אצלנו באריכות במ"א), ודוק. "אלהים חי" במילוי: אלף למד הא יוד מם חית יוד = 729 = זך ברבוע = קרע שטן = "המלך דוד מפוז ומכרכר" כנ"ל. "אלהים חי" עם שלשת מילוי = 2304 = מח ברבוע. "אלהים חי" ועוד "אלהים חי" במספר קדמי = אלהים פנים ואחור (ו פעמים אלהים).

ואביון" שאומר על עצמו דוד, בהכנעה שלו, מעורר אצל השי"ת את מדת הרחמים. כך כתוב במפרשי הפשט. עיקר התעוררות רחמים הוא על ידי שפלות, כמו שמוסבר באריכות ב"פרק בעבודת ה'", שעיקר היחוד – בפרט של בעל התשובה, דוד המלך – הוא ההכנעה שמעוררת רחמים. זו ההתחלה שלו, ש"כי עני ואביון אני" מעורר אצל ה' רחמים. יש לשון נופל על לשון – "ענני כי עני ואביון אני"¹⁰.

"ענני שבעה" – סודו של משיח

בדברי הימים מופיע שם שחז"ל דורשים שהוא שם של מלך המשיח, "ענני". כתובה שם כל השתלשלות בית דוד, שה' בונה לו בית נאמן בישראל, יש את אליועני – שרומז לאליהו הנביא – ובנו הוא ענני. חז"ל אומרים שאותו ענני, הסוף של שושלת בית דוד בתנ"ך, הוא מלך המשיח. חז"ל אומרים שנקרא ענני על שם הפסוק "וארו עם ענני שמיא"¹¹ – שבא על עננים – אבל גם לשון "ענני כי עני ואביון אני".

כך מתחילה העבודה של דוד המלך, מתוך הכנעה ושפלות לעורר רחמים. ככה כולנו, כשבאים להתפלל, במיוחד כאן ליד הציון של דוד המלך – צריכים להרגיש את ה"עני ואביון אני" וכך לעורר את כל יג הפעמים שכתוב ביטוי זה בתנ"ך.

רק בספר תהלים יש שבע פעמים ("כל השביעין חביבין") "עני ואביון" יחד, מתוכם שלש פעמים עם המלה אני – פעמיים כתוב "ואני עני ואביון" ופעם אחרונה לפי סדר תהלים הפסוק שלנו, "עני ואביון אני". הפעם הראשונה היא בתחלת הפסוק האחרון של פרק מ בתהלים. נאמר במאמר מוסגר, כל הפרקים שאנחנו מזכירים עכשיו – כדאי במיוחד לומר אותם ליד הקבר של דוד המלך. רצוי לומר את כל ספר תהלים (כמו שתקן הרבי הקודם), אבל אפשר לעשות כאן איזה 'תיקון כללי' מתוך כל הפרקים שמזכירים הערב שכדאי לומר כאן.

פשיטא שכדאי לומר את שני פרקי "תפלה לדוד", וגם את "תפלה לעני". הפסוק האחרון של פרק מ מתחיל – "הכל הולך אחר החיתום [החל מפתחת החיתום]" – "ואני עני ואביון א-דני". יש פסוק דומה, כמעט אותו לשון, בסוף פרק ע – דוד המלך חי ע שנים, "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" בפרק "תפלה למשה" (ע עולה ה פעמים דוד שעולה היחוד של דוד המלך ואביגיל הנביאה¹² שהיחס ביניהם הוא היחס הידוע של א:ד) – שהפסוק האחרון בו הוא "ואני עני ואביון אלהים". אחר כך באים לפרק פו, בו כתוב "עני ואביון אני" בפסוק הראשון. בשני הפרקים הקודמים זה היה הפסוק האחרון, ובפרק הזה – האחרון – זה הפסוק הראשון. איזה מין "נעוץ סופן בתחלתן".

נעשה גימטריא יפה: פרק ע', שהסוף שלו הוא "ואני עני ואביון אלהים", כבר רומז לפרק פו. כמה שוה כל הביטוי "ואני עני ואביון אלהים"? משיח. הוא גם "עני ואביון" וגם "אני אמרתי אלהים אתם". לחיים לחיים.

ג. חמש מדרגות דוד בפרק פ"ו

פירושי "חסיד אני"

שוב, מה"עני ואביון אני" הוא מגיע לפסוק הבא – "שמרה נפשי כי חסיד אני". שוב, שואלים איך הוא אומר על עצמו "כי חסיד אני"? הרי הוא "עני ואביון", ענו עד מאד. יש במדרש תהלים שחז"ל אומרים שכל מי ששומע את חרפתו ושותק נקרא חסיד. זה מדרש חז"ל, אבל הוא קרוב מאד לפשט, כי בגמרא, בתחלת מסכת ברכות, יש מחלוקת בדרך דרוש לגבי הפסוק הזה – מה התכוון דוד המלך כשאמר על עצמו "כי חסיד אני".

¹⁰ "ענני כי עני ואביון אני" = 476 = רחל רחל = לד פעמים דוד.

¹¹ "וארו עם ענני שמיא" = אני פעמים דוד (= "יברכך הוי' וישמרך"). יש בו ד-ו-ד אותיות ("וארו, עם ענני [עין בעין], שמיא"), נמצא שהערך הממצע של כל אות = אני. וביחד עם "ענני כי עני ואביון אני" = דוד פעמים המלך!

¹² דוד המלך אביגיל הנביאה (הנביאה החמישית-משיחית מבין שבע הנביאות שעמדו לעם ישראל) = רחל (שרש דוד כנודע, וכמו שיתבאר בהמשך פרצוף המדות של דוד המלך אי"ה) = טוב ("וטוב ראי") פעמים דוד.

דרך אגב, יש רק עוד פעם אחת בתנ"ך שכתוב "כי חסיד אני" – בנבואת ירמיהו הנביא, וזה הקב"ה אומר על עצמו "כי חסיד אני". החסידות של ה' שהוא מביא משיח וסולח לנו את העוונות – לא נוטר לעולם את העוונות שלנו. ה' אומר על עצמו "כי חסיד אני", והפעם היחידה חוץ מזה שיש את הביטוי "כי חסיד אני" היא אצל דוד המלך, כאן בפרק פ"ו.

הפשט קרוב לאותו מאמר חז"ל, שדוד שומע את חרפתו ושותק, ואפילו מחזיר טובה תחת רעה. אפילו שעושים לו רע הוא מחזיר טוב. מי שמחזיר טוב תחת רע, שומע את חרפתו ושותק, נקרא חסיד. מה משמע מכאן? שאם באמת זה הפשט, ואתה יודע בעצמך – "ידע איניש בנפשיה" שהוא ככה נוהג – שומע את חרפתו וגם נרדף (כתוב שדוד הוא אחד מהנרדפים, "והאלהים יבקש את נרדף") והוא שותק ואף מחזיר טובה תחת רעה, הוא יכול לומר על עצמו שהוא חסיד.

בכל אופן בגמרא כתוב אחרת, מחלוקת לוי ורבי יצחק, שחד אמר שמה שדוד המלך אמר "כי חסיד אני" הוא שכל מלכי מזרח ומערב שוכבים על מטתם עד שלש שעות – עד תשע בבקר – ואני קם בחצות לילה לשבח, "וכי לא חסיד אני?". זו דעה אחת.

הדעה השנייה, עוד יותר חזקה, שכל מלכי מזרח ומערב יושבים בכבודם ולא מלכלכים את ידיהם, ואילו אני מלכלך ידי כל הזמן בדם שפיר ודם שליה לטהר אשה לבעלה – דוד המלך לכלך את עצמו כל חייו לטהר אשה לבעלה. מה זה לטהר אשה לבעלה? שדוד המלך עוסק לטהר את כנסת ישראל לה' – ללמד זכות על עם ישראל, גם בזמנים קשים, באין-סוף אהבת ישראל שיש לו לדוד המלך. הכל לטהר את כנסת ישראל לבעלה, אבינו שבשמים.

אז יש פה שלשה פירושים, כולם בחז"ל, שחסיד הוא אחד ששומע חרפתו ושותק, או שחסיד הוא אחד שקם חצות – עם הכנור למראשותיו – לומר שירות ותשבחות לה' (וזה דומה לפרק קט, "ואני תפלה"), או שזו ממש עבודת ה' במסירות נפש של דוד המלך – לא מסירות הנפש לצאת לקרב ושם ללכלך ידיו בדם חללים אלא מסירות הנפש ללכלך את ידיו בדמי אשה כדי לטהר אשה לבעלה. כל הפירושים האלה קיימים ב"דוד מלך ישראל חי וקים", זה ה"כי חסיד אני".

"עם חסיד תתחסד" וחיזוק מדת הבטחון

מה דוד רוצה באמירת "כי חסיד אני"? כמו שבפסוק הראשון, שהוא אמר "כי עני ואביון אני", הוא מעורר רחמי שמיא, כך עם הפסוק השני, שהוא אומר "כי חסיד אני", הוא מעורר חסידות, חסד חנם. כמו שהוא שומע את חרפתו ושותק, עושה טובה תחת רעה, כך גם ה' ינהג איתו בחסד חנם. הפסוק הוא "עם חסיד תתחסד".

יש כאן הרבה רמזים יפהפיים, שאולי נאמר בהמשך. מה כתוב בהמשך? "הושע עבדך כי אתה אלהי הבוטח אליך". המפרשים מסבירים שכאן דוד גם משבח את עצמו, אומר שהוא "הבוטח אליך", והוא רוצה שה' יפנה אליו מכח זה שאני בוטח בך. ידוע ומבואר הרבה בחסידות שבטחון אמתי הוא גם כאשר אין שום חוט של תקוה.

נחזור לפסח שני: המסר הוא שאדם אף פעם לא מתייאש, ותמיד אפשר לתקן. מה המדה הזו? מדת הבטחון. הבטחון הוא פנימיות מדת הנצח (והוא ראשית בנין פרצוף המלכות, כידוע שמנצח דז"א נעשה חכמה דנוק', והיינו כמו שאמר רבי נחמן שהיאאוש הוא שטות ומי שהוא חכם באמת, בחכמת המלכות, אף פעם לא מתייאש). יש בטחון פעיל בנצח ובטחון סביל – טראכט גוט וועט זיין גוט, הכל יהיה טוב – בהוד. בטחון שאדם בוטח וגם עושה משהו – גם כשאין שום חוט של תקוה, כך מסביר הרבי הקודם – מי שבוטח בסוף מנצח, "דידן נצח", רבי נחמן, ששוה נצח, אמר "נצחתי ואנצח" – למה? כי הוא בוטח בה' ("והבוטח בה' חסד יסובבנו", החסד מסובב – לשון סבה – את הנצח, ענף החסד). כך מוסבר כאן, יש הרבה מסרים מאד יפים בפסוקים האלה. דוד המלך אומר – "הושע עבדך", באיזה זכות תושיע אותי? כי אני בוטח אליך.

כמו שנראה, כל הסדר כאן הוא מלמטה למעלה. קודם צריך להיות עני ואביון, אחר כך להיות חסיד, והבוטח הוא עוד יותר גבוה. תיכף נסביר, אבל קודם נמשיך:

"כי אליך אקרא כל היום" – התפלה המתמדת

הפסוק הבא הוא "חנני הוי' כי אליך אקרא כל היום". "אליך אקרא כל היום" זה לא רק שהוא מתפלל ערב, בקר וצהריים – שלש תפלות ביום – אלא מה שאנחנו קוראים "תפלה מתמדת", כמו שרבי יוחנן אומר בגמרא "הלואי ויתפלל אדם כל היום כולו". להתפלל כל הזמן, זה לאו דווקא כל הזמן בפה – ודאי יש הרבה גם בפה – אבל "איזו היא עבודה שבלב? הוי' אומר זו תפלה". זה להתפלל כל הזמן, הלב פועם ומתפלל וקורא לה' – "כי אליך אקרא כל היום". כתוב בתניא שקריאה היא כבן שקורא לאביו לבוא אליו. כאן מסבירים שבפסוק "חנני" הוא מבקש חנינה ורחן. בביטוי הקודם הוא מבקש ישועה – "הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך". קודם הוא מבקש שמירה – "שמרה נפשי כי חסיד אני". קודם הוא מבקש ענני – "הטה הוי' אזנך ענני כי עני ואביון עני". מבקש עניה, אחר כך שמירה, אחר כך ישועה וכעת הוא מבקש חן – "חנני הוי'", למה? כי אני מתפלל כל הזמן, "ואני תפלה". יש לנו חבור שלם על העניין הזה של 'תפלה מתמדת'. שוב, זה חוזר למה שדוד אומר בפרק ק"ט, "ואני תפלה", שהזכרנו כבר כמה פעמים. כאן הוא אומר זאת – "חנני הוי' כי אליך אקרא כל היום".

"נפשי אשא" – היאוש החיובי מעלמא דשקרא

מה בא בהמשך? "שמח נפש עבדך כי אליך א-דני נפשי אשא". כאן הוא מבקש שמחה מאת ה' מכח זה שהוא נושא את נפשו לה'. מתי עוד נאמר בתהלים שדוד נושא את נפשו לה'? מי שאומר פרק כ"ה בתחנון – שם זה מתחיל "לדוד אליך ה' נפשי אשא". מה הכוונה "נפשי אשא"? כתוב ש"נפשי אשא" היינו מסירות נפש, 'אויס', להסתלק מהעולם. יש בפסוק הזה מי שמסביר ש"נפשי אשא" היינו שאין לי שום ענין אחר בעולם כולו – רק אתה. איך הוא אומר זאת? הוא אומר שהפירוש שהוא מתייחס מכל דבר אחר בעולם חוץ מה'. אנחנו אוהבים לצטט מהספר מבחר הפנינים – של אחד הראשונים – שבין שערי המדות הטובות שם, שער האהבה וכו', יש גם שער היאוש. זה לכאורה פלא, משהו מיוחד מאד, שלאחת המדות הטובות שם הוא קורא יאוש. מה זה שער היאוש? הוא מסביר שהאדם, היהודי הטוב, צריך פשוט להתייחס מכל העולם הזה ויש לו רק דבר אחד שמענין אותו, שמושך את לבו, ובשבילו הוא מוכן למסור את הנפש – ה'. הכל הוא העולם הזה, החולף, עלמא דשקרא – שקרא לא קאי, רק אמת קאי. מי שמתיאש מהכל חוץ מה' (תורתו ומצותיו) זוכה לשמחה אמיתית (לאפוקי מי שעדיין לא התייחס מהעולם הזה, שתמיד נמצא במדנים ועצבות), עליו נאמר "איזהו עשיר השמח בחלקו [חלקי הוי' אמרה נפשי], כאשר 'אשא נפשי' אל ה'[" – "שמח נפש עבדך כי אליך א-דני נפשי אשא". אמרנו שפסח שני הוא "אין אבוד", ורבי נחמן אומר ש"אסור להתייחס" – אסור להתייחס ממה שהוא באמת, אבל כנראה לשם כך דווקא צריך להתייחס מכל דבר אחר (והוא התיקון של יואש מלך יהודה, צאצא דוד, כמבואר במ"א). כאן דוד מבקש שמחה – "שמח נפש עבדך, כי אליך א-דני נפשי אשא", כי אני נושא את נפשי אליך בלבד במסירות נפש.

חמש העליות בפסוקים

כתוב בקבלה, האר"י אומר, שמה שנופלים אפים אחרי שמו"ע זו מדרגה גבוהה יותר אפילו משמו"ע. בכל התפלה יש ארבע עליות, כנגד ארבעה עולמות – תפלת העשיה עד ברוך שאמר, תפלת היצירה מברוך שאמר עד ברוך, תפלת הבריאה בק"ש וברכותיה ותפלת האצילות בשמו"ע, אבל נפילת אפים היא א"ק, אני מוסר את נפשי אליך לגמרי. לכן כתוב שדווקא בנפילת אפים, שאומרים גם יג מדות הרחמים (גילוי אור הכתר, שכנגד א"ק), צריך לכוון למסור את הנפש – שאדם צריך למות שם, להסתלק לגמרי מעלמא דין, שזה נקרא לשאת את הנפש לה' בלבד. נסכם: יש עד כאן חמש עליות. קודם כל הכנעה ושפלות – "עני ואביון אני" – שמעוררות רחמים. זה המלכות, עצם נפש דוד; אחר כך חסידות – החסד הוא "יומא דאזיל עם כולהו יומין", כולל את כל מדות הלב; יותר מזה יש בטחון, כמבואר אצלנו שרש הבטחון באמא – "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו". והוא סוד "אל כל החיים יש בטחון", וכידוע שבינה היא סוד ה"יש", ושם עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שי עולמות; יותר מזה יש תפלה

מתמדת, "כי אליך אקרא כל היום", מכח הבטול של אבא; הכי גבוה מהכל – "נפשי אשא", "שמח נפש עבדך כי אליך א-דני נפשי אשא", זה היחידה שבנפש כאן. חמש עליות הן כנגד נרנח"י.

ה. רמזי חמשת הפסוקים

סדר מובהק בפסוקים ג-ד-ה

נתבונן בעוד פסוק אחד ונראה כמה רמזים, ואחר כך נעשה הפסקה. הפסוק הבא הוא "כי אתה א-דני טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך". בשלשת הפסוקים כאן, ג-ד-ה, יש תופעה שהפעם היחידה הנוספת בתנ"ך שאני מכיר אותה היא רק בברכת כהנים, וזה מצוין כדבר מיוחד במינו לגמרי – שיש שלשה פסוקים עם עליה מדורגת גם מבחינת המלים וגם מבחינת האותיות.

בפסוק הראשון של ברכת כהנים יש שלש מלים וחמש עשרה אותיות, אחר כך בפסוק השני יש חמש מלים ועשרים אותיות, ואחר כך בפסוק השלישי יש שבע מלים ועשרים וחמש אותיות – עליה מדורגת של שתי מלים וחמש אותיות כל פעם. כאן יש תופעה דומה. בשלשת הפסוקים האלה, שמה שמיחד אותם הוא שבשלשתם השם הקדוש הוא שם א-דני (בפסוק הראשון היה הוי' ובשני אלקי), יש כזו תופעה.

הפסוק הראשון הוא "חנני א-דני כי אליך אקרא כל היום" – 7 מילים ו-24 אותיות. בפסוק הבא, "שמח נפש עבדך כי אליך אדני נפשי אשא" – 8 מילים ו-27 אותיות, מלה אחת יותר ושלש אותיות יותר. בפסוק הבא, "כי אתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך" – 9 מילים ו-30 אותיות, מלה אחת יותר ושלש אותיות יותר (אפשר לנחש, אבל צריך לספור – "למה נקראו הראשונים סופרים? שהיו סופרים כל אותיות שבתורה"). מבחינת המלים עולה כל פעם באחת ומבחינת האותיות בשלש. כמה אותיות יש בסך הכל? 81 – 9 ברבוע. זו תופעה שאין בברכת כהנים. אפשר לצייר את השלישייה הזו כרבוע של 9 על 9.

משולש המילים

נראה אם יש פה איזה סדר עוד יותר מובהק. בשלשת הפסוקים ג-ד-ה של הפרק יש 7 מילים, 8 מילים ו-9 מילים. נספור למפרע שש מילים: "הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך". בחלק השני, שהוא מדרגה בפני עצמה כמו שהסברנו קודם בפשט – זה כבר לא חסיד אלא בוטח – יש שש מילים. כמה יש במדרגה הקודמת? "שמרה נפשי כי חסיד אני" – 5. קודם "כי עני ואביון אני" – 4 מילים. לפני כן "תפלה לדוד הטה הוי' אזנך ענני" – 6, שהוא 2-3-1. כלומר, עד פסוק ה' ועד בכלל יש כאן בצורה מאד יפהפיה, ממש פנינה, משולש של 9 לפי המלים. שש מלים שהן משולש של 3, אחר כך 4, 5, 6, 7, 8, 9.

עוד משהו מאד יפה: מדברים הרבה בחסידות שאת ה'אני' – במיוחד אצל דוד המלך (ה'אני' של המלכות) – צריך להפוך ל'אין'. כאן יש פעמיים אני – "כי עני ואביון אני" ואחר כך "כי חסיד אני" (בסוד "ראו עתה כי אני אני הוא"). האם מישהו יכול למצוא בפסוק השני – "שמרה נפשי כי חסיד אני" – גם את המלה אין? דווקא כאן, בפסוק "כי עני ואביון אני" לא צריך את האין, כי יש כבר בטול ושפלות. דווקא ב"כי חסיד אני", שהמפרשים שואלים איך הוא יכול להתפאר כי הוא חסיד, צריך למצוא גם רמז שאני הוא בעצם אין, איך בין גארנישט, הכל הוא ה'. מאותה א של אני סופרים למפרע חמש אותיות, מגיעים ל-י של "כי", ועוד חמש אותיות מגיעים ל-נ של "נפשי". מאותה א יוצא ישר אני ולמפרע, ברמז, המלה אין – לומר שאני אין. לפי סדר הפסוק, האין הזה הוא מהאות הראשונה של "נפשי" עד ה-א של "אני", אבל אחר כך אני ממשיך עוד שתי אותיות – "נפשי כי חסיד אני" (סך הכל – אחד אותיות^ט).

מספרי השראה בפסוק

כמה שוה הביטוי הזה – "נפשי כי חסיד אני" – בו יש גם אני וגם אין? בדיוק תריג. בחכמת המספר תריג הוא מספר השראה – 17 ברבוע ועוד 18 ברבוע. לסכום שני רבועים סמוכים קוראים השראה ויש צורה מיוחדת איך לצייר

^ט "חסיד אני" – אותיות אחד ואותיות סיני = י פעמים אחד.

אותו. זה גם **חי** – מספר ההשראה ה-**חי** הוא **תריג**. מה המלה שקודם? "**שמרה**" – 545. בשביל זה צריך להיות בקי בחכמת החשבון – זה מספר ההשראה הקודם, של 17, 17 ברבוע ועוד 16 ברבוע. יש כאן יחוד של שני מספרי השראה סמוכים.

יש כלל מתמטי מה קורה כשמחברים שני מספרי השראה סמוכים. נקח את הדוגמה שלנו: 545 ועוד 613 – "**שמרה נפשי כי חסיד אני**" – שוה 1158. המספר הזה אומר משהו? הוא 2 יותר מ-1156, שהוא 34 ברבוע. 34 הוא פעמיים 17. זה נשמע קצת מחודש, אבל זה כלל מתמטי – שכל שני מספרי השראה סמוכים יתנו את הרבוע של פעמיים הנמוך מביניהם ועוד 2 (באותיות של חולין: השראת n ועוד השראת n פלוס 1 נותן הרבוע של 2n ועוד 2). למדנו כלל חשוב בחשבון.

הכלל המתמטי בראשית פרק פ"ו

יש כאן חצי פסוק – "**שמרה נפשי כי חסיד אני**" – אך בשורות המשולש הנ"ל זו שורה בפני עצמה. השאלה האם יש פסוק שלם בספר תהלים שכולו שוה בדיוק המספר 1158? התשובה הפלאית היא שיש רק פסוק אחד כזה בכל ספר תהלים, והפסוק ששוה 1158 הוא הפסוק הראשון של הפרק – "**תפלה לדוד הטה הוי' אונך ענני כי עני ואביון אני!**" כל המספרים האלה הם רק לראות שיש פה איזו חכמה מאד עמוקה של החבור של "**כי עני ואביון אני**", שדוד המלך מרגיש עצמו ומבטא עצמו כעני ואביון, עם כך שהוא מרגיש עצמו חסיד וגם יכול לומר זאת בפה מלא. אבל תוך כדי שהוא אומר שאני חסיד הוא גם אומר שאני אין, איך בין גארנישט.

אמרנו שהמספר הזה מורכב מההשראה של **טוב** ועוד ההשראה של **חי**. בפסוק השני זה פשוט – "**שמרה, נפשי כי חסיד אני**". מה לגבי הפסוק הראשון? "**תפלה ל**" – יש פעמיים "**תפלה לדוד**", פעם אחת "**תפלה לעני**" ופעם אחת "**תפלה למשה**", המכנה המשותף הוא "**תפלה ל**" – שוה "**שמרה**", וכל השאר שוה בדיוק "**נפשי כי חסיד אני**", **תריג**! אז בשני הפסוקים האלה יש בדיוק אותו חבור, ושוב – זה הפסוק היחיד ששוה את המספר הזה. הפסוק הראשון הוא משולש של 4 (10 מלים) והשלמת המשולש ל-5 (החצי, סוד י-ה) שוה אותו דבר.

ו. חסד בפרצוף תכונות דוד – חסידות דוד

שלשה פירושים בחסידות דוד

כל מה שאמרנו עכשיו, עיקר מה שרצינו הוא לדבר על החסיד. אמרנו שיש פה חמש מדרגות, גם יותר גבוה מ"כי חסיד אני", ואף על פי כן עיקר הדגש כאן – עיקר מה שחז"ל דורשים בגמרא – הוא ה"כי חסיד אני", שדוד הוא חסיד. צריך ללמוד מכל מה שאמרנו. מהי החסידות שלו? לשתוק, לקום חצות, ללכלך את הידים כדי לטהר אשה לבעלה, כנסת ישראל לקב"ה (סוד של חש-מל-מל). זה עיקר הווארט, זו החסידות של דוד המלך.

מה שרצינו – לא יודע אם נספיק היום, בע"ה שנזכה להיות כאן הרבה פעמים – הוא לעשות כדרכנו פרצוף שלם של כל תכונות דוד המלך. כבר מצאנו את כל הנרנח"י שלו בפסוקים כאן, ואף על פי כן העיקר – מה שהדגשנו – הוא החסידות שלו.

"חסדי דוד הנאמנים"

יש עוד פסוק שמחבר חסד לדוד המלך, פסוק מפורסם שגם יש עליו ספר בקבלה – "**חסדי דוד הנאמנים**". דוד המלך, חוץ מזה שאומר "**כי חסיד אני**" לפי שלשת הפירושים שאמרנו, יכול להיות עוד פירוש פשוט. חסיד הוא מי שעושה חסד עם הבריות. אך בעצם זה הפירוש השלישי – ללכלך את הידים כדי לטהר אשה זו חסידות בפועל – אבל בכלל דוד כל הזמן עושה חסד עם עם ישראל, זה היחוד של דוד. זה נקרא "**חסדי דוד הנאמנים**". הפשט של הפסוק בישיעהו שה' מבטיח שכמו שדוד עשה חסד – עד מסירות נפש ממש, "**אשא נפשי**" – כך ה' יגמול עמו חסד לעולם ועד, יגמול לדוד את כל חסדיו.

אם כאן, פתחנו ב"יומא דאזיל עם כולהו יומין", עם החסד של דוד מלכא משיחא. לחיים לחיים.

ז. גבורה בפרצוף תכונות דוד – מלחמות דוד ו"דן ודנין אותו"

גבורה ודין

נעשה עוד תכונה אחת של דוד המלך. שתי המדות שכוללות את כל המדות הן חסד וגבורה. דברנו על חסד – "חסדי דוד הנאמנים", "שמרה נפשי כי חסיד אני". מדת הגבורה שייך ודאי לכל המלחמות שהוא לחם, כל חי המלחמות. בנין המלכות מן הגבורות. אבל יותר פנימי מזה – גבורה היא מדת הדין.

מלכי בית דוד – "דן ודנין אותו"

יש משנה במסכת סנהדרין שכהן גדול דן ודנים אותו, אבל מלך דן ולא דנים אותו. הגמרא אומרת שאלה מלכי ישראל, שלא מצייתים לתורה, אבל מלכי בית דוד – משהו מיוחד לדוד המלך, שלא קיים בשום מלכות אחרת – שדן ודנים אותו. כלומר, שהוא תחת המשפט של התורה, תחת מדת הדין של התורה. הוא עצמו דן, והוא גם לא יותר גבוה מהתורה, אלא נמוך ממנה – הסמכות העליונה היא התורה, גם לגבי דוד המלך עצמו. עם כל הסמכויות שיש לו, כל השלטון והמשטר שיש לו – יש לו כח אדיר – אף על פי כן דנים אותו. "אשר נשיא יחטא", אשרי הדור שהנשיא חוטא ומודה, וגם מקבל על עצמו את הדין.

אפשר גם לראות בביטוי "דן ודנין" את השם **דוד** – זה עצמי לדוד². בברכת שבט דן כתוב "דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל" וחז"ל מפרשים – רש"י מביא בפשוטו של מקרא – שדן הוא כשבט יהודה, שבט המלכות. מי שדן בשלמות, גם דן וגם דנים אותו, הוא דווקא דוד המלך.

חביבות דוד – עלול ליפול (בגלגול הראשון) אך מודה ומקבל את הדין

זה עצם התיקון של גבורת המלך. כמו שהמלך הוא חסיד, ויכול לומר על עצמו "כי חסיד אני" (כך הוא "דן" את עצמו), כך המלך – דוד המלך – תמיד מוכן לקבל עליו את הדין. סימן שהוא יודע שמלך כל הזמן בסכנת נפילה, "שבע יפול צדיק וקם". מתוך זה שמלך צריך ליזום דברים גדולים, לא ללכת על גשר של ברזל – הוא בטוח בה, אבל המהלכים שלו לא בטוחים – הוא כל הזמן עלול לנפילה.

האריז"ל אומר שדוד המלך הוא נשמה גדולה עד מאד (משרש קין, שלעתיד יתגלה כבכור האמיתי לאדם הראשון³, גדול מהבל אחיו⁴), אבל פעם ראשונה יצא מתוך הקליפות, לכן יש לו רק נפש – הוא פעם ראשונה בעולם – והיות שהוא כעת טרי מתוך הקליפות, יוצאת הנשמה העצומה הזו, לכן יש לו גם יצר הרע גדול מאד והוא עושה כל מיני דברים שנשמעים לא הכי נחמדים (החל מנטיה לשפיכות דם, הרי הוא מתואר קודם כל כ"אדמוני"). כל מה שהוא עושה, ומה שהוא עושה חטא ומתחרט ומקבל את הדין, זה דווקא מה שמחבב עלינו את דוד המלך יותר מכל דמות אחרת בתנ"ך.

יש בחינה שכתוב שדוד הוא הדמות הכי חביבה מכל התנ"ך, אפילו יותר ממשה רבינו. הראיה שהשם של דוד מופיע יותר מכל שם פרטי אחר בתנ"ך. יש יותר מאלף פעמים דוד בתנ"ך. שוב, זה בלי שום יחס למישהו אחר. כלומר, מבחינה מסוימת הוא הדמות העיקרית בכל התנ"ך, אם כי בחמשה חומשי תורה הוא לא מופיע, לא נתגלה עדיין. לדמות הזו יש גם נפילות, צריך להיות דן אבל גם דנים אותו.

יחוד המונרכיה החוקתית של התורה

יש ספרים שכותבים שהחידוש הזה של דוד, שדן ודנים אותו, נקרא בלועזית שהמלכות שלו היתה מונרכיה-חוקתית. בזה הוא שונה משאר כל מלכי ישראל ומלכי אומות העולם – שהוא מלך, אבל יש חוקה והוא תחת החוק. אם

² "דן ודנין" – דוד קין. בזה שדוד דן ודנים אותו, שהוא מתחת לדין תורה, כך הוא מתקן את שרש קין שבו (מה שהוא "אדמוני" כעשו), שרש קו שמאל, מדת הדין.

³ ובסוד אדם בהכאת אותיותיו (א פעמים ד פעמים 5) = קין.

⁴ ובסוד "צדיק כתמר יפרח" ס"ת קרח, משרש קין (שיעלה יותר גבוה ממשה, משרש הבל). קרח = כב פעמים דוד (בה"פ קרח דוד = ח פעמים צדיק, כתמר יפרח).

כבר הזכרנו את הביטוי הזה, כשלומדים מדעי מדינה וכיוצא בזה, איך מגדירים את הדבר הזה? נראה אם הם מבינים מה שהם אומרים בכלל – כנראה שלא...

הם מסבירים שיש שני סוגי מונרכיות – מונרכיה אבסולוטית, שהמלך לא תחת אף אחד, שהמלך כמו אלקים ועושה כל העולה על רוחו ולא צריך לתת דין וחשבון לאף אחד, וכמובן שלא דנים אותו, ויש מונרכיה חוקתית. כך מסבירים, שיש שני סוגי מלכות – או שהמלך מתחת לחוקה או שלא מתחת לחוקה.

מאד מענין איך מתנהל היום בעולם. יש עדיין כמה מדינות בעולם – כמו סעודיה למשל – שיש מונרכיה אבסולוטית. אבל יש הרבה מדינות נאורות שעדיין יש בהן מושג של מלך או מלכה, והיום מגדירים אותן כמונרכיה חוקתית. הדוגמה הכי בולטת היא אנגליה וכל המדינות שמטעמה, שיש בהן עדיין איזו דמות שנקראת מלך או מלכה, אבל מי שבאמת מנהיג – שלטון המדינה – הוא לא ביד המלך. המלך שם הוא כמו נשיא מדינת ישראל, משהו כזה. קוראים לו מלך, אבל אין לו כמעט שום כח.

היום כשלומדים מדעי המדינה זה או כך או כך – או שיש מלך שהוא מולך בכפה, ואין מעליו שום דבר, לא חוקתי בכלל, או שהמלך הוא בובה, וזו מלכות חוקתית. מי שאומר שדוד המלך הוא מונרכיה חוקתית כמו באנגליה טועה לגמרי – זה לא דומה בכלל, כי בידיו של דוד המלך נמצא כל השלטון. הוא מתייעץ בסנהדרין. היחס בעם ישראל בין המלך לסנהדרין הוא יחס מורכב, יחס מאוד חשוב, אבל הוא לא לוקח את השלטון מהמלך – לא שהסנהדרין לכתחילה מנהיגים את המדינה.

למה רצינו את כל זה, לדבר גם על דברים קצת חיצוניים? רק לומר שליחוד של התורה והיחוד של המושג מלכות בתורה אין דמיון בשום מקום – כל דבר הוא מלכות אחרת, מלכות הרשעה, וגם ההגדרות הן חלקיות, ואם הן חלקיות הן שקריות. מלכות אמיתית היא רק המלכות של דוד המלך, שדן ודנים אותו. שוב, "אשר נשיא יחטא", אשרי הדור שגם כאשר הנשיא חטא הוא תופס עצמו שחטא, חוזר בתשובה ומקבל את דין התורה. ממי לומדים זאת? מדוד המלך – "חטאתי להוי" כמו שהזכרנו קודם.

ח. "ודנין אותו" – הדיון בחטאי דוד

"דוד בשמים ולא עלתה לו" – אוריה והסתה

יש סימן מובהק לגבי דוד המלך שהוא שני, לא אחד. זה מאמר חז"ל ידוע – "שאל באחת ועלתה לו, דוד בשמים ולא עלתה לו". שאל חטא פעם אחת וגמרנו, בזה הוא הפסיד את המלוכה שלו. דוד חטא פעמיים. מה זה? בלשון חז"ל "באוריה ובהסתה" – אוריה היינו חטא בת שבע והסתה היינו מה שבסוף ימיו הוא נכשל ומנה את עם ישראל.

יש כמה סברות של המפרשים מה פתאום עלה בדעתו למנות את עם ישראל, שגם יואב – שלא הכי-הכי צדיק, לא יותר מדוד המלך – במקרה הזה מתח בן. הוא שאל מה אתה צריך את זה? הוא הבין שיש פה בעיה. לא היה לו מספיק אומץ לסרב פקודה בסוף, אבל בכל אופן הוא העיר לדוד המלך וכבר רמז לו שהולך להיות כאן עונש וקטסטרופה בעם ישראל.

למה קוראים לזה הסתה? כי הפסוק הראשון של הסיפור אומר שה' עצמו הסית את דוד המלך למנות את עם ישראל. בסוף נפלו שבעים אלף יהודים. בסוף מלאך המות הגיע עד גרן ארונה, עד הר הבית, ושם דוד התפלל ועצר אותו. לומדים הרבה כללים – זה קשור גם לנפילת אפים – ממה שהיה באותו סיפור. אז לחטא בסוף חז"ל קוראים הסתה. מצד אחד הסתה אומר שה' הסית אותו, אבל זו המלה שחז"ל משתמשים בה בשביל מה שהוא חטא. חטא בשמים ואף על פי כן לא הפסיד את המלוכה – נשאר "דוד מלך ישראל חי וקים" לעולמי עד.

החטא השלישי (בגמרא) – קבלת לשון הרע

שם הגמרא אומרת שיש עוד חטא – החטא של קבלת לשון הרע בענין שדה מפיכשת בן יהונתן. שדוד קבל לשון הרע מציבא עבד מפיכשת, במרד אבשלום. מפיכשת שהיה נכה רגלים לא ירד עם דוד, ועבדו ציבא – שעבד לו את

השדות – הוציא עליו לעז, לשון הרע, שהוא היה עם אבשלום. אז דוד הבטיח את השדה, כל רכוש שאול ויהונתן, לעבד ציבא. זה היה שקר.

בסוף בא מפיבשת המסכן, שהיה מאד נאמן לדוד המלך, והתנצל – אמר שהעבד רימה אותי. הוא לא יכול לזוז, נכה רגלים, ומהיום שדוד עזב את ירושלים לא עשה את שפמו ולא רחץ את רגליו – הוא התאבל כל הזמן. דוד הבין שלא פשוט מה שקורה כאן, ואז דוד המלך אמר – טוב, אמרתי (כבר גזרתי לתת את כל הרכוש לציבא), אז הוא רוצה לצאת ולהתנצל בלי לבטל לגמרי מה שאמר קודם. הוא אומר "אמרתי, אתה וציבא תחלקו את השדה" – חצי-חצי. מה אומר רב בגמרא? רב הוא עולם הבריאה, כמו שנסביר. הוא אומר שבאותו רגע שדוד אמר "אתה וציבא תחלקו את השדה" – תחלקו את כל הרכוש של שאול – יצאה בת קול "רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה". אז ממשיך ואומר רב, שלולי החטא הזה – שמבחינה מסוימת הוא החטא הכי גדול – לולי החטא של קבלת לשון הרע של דוד המלך לא נחלקה מלכות ישראל, לא עבדו היהודים עבודה זרה (כלומר, שלא היו מגיעים עובדי עבודה זרה למקום הזה, כל העבודה זרה שיש בעולם שמסעפת מהיהודים – כמו הע"ז שמגיעה לכאן – היא בגלל חטא דוד המלך בקבלת לשון הרע על מפיבשת, בן יהונתן אהובו) ולא היו גולים עם ישראל לבין האומות. הוא אומר שלשה דברים – לא היתה נחלקת המלכות לולי חטא זה, לא היו עובדים עבודה זרה (והסברנו שלא היתה משתלשלת מהיהדות עבודה זרה) ולא היו גולים עם ישראל מארצם – הכל אותו הקשר. זה משהו ממש איום ונורא. אז יש הסבר בגמרא למה לא מונים את החטא הזה, אלא רק "דוד בשמים" – אוריה והסתה.

החטא הרביעי (בתוספות) – שמחה על מות שאול

יש בתוספות שם בסוגיא עוד קושיא, שלכאורה יש חטא רביעי של דוד המלך, שלא מוזכר כאן בגמרא בכלל אלא במקום אחר. יש פרק תהלים, שגם אפשר לצרף לתיקון שלנו – "שגיון לדוד" ששר על מפלת שאול ("שגיון לדוד אשר שר להוי' על דברי כוש בן ימיני" – כוש היינו שאול). חז"ל דורשים שזה שהוא שר שירה על מפלת שאול המלך – אחרי שכל הזמן נזהר לכבד אותו, את המהדררה הראשונה של המלכות, שהיא כמו מלכי תהו שחייבים לעבור מהעולם, והוא הבין שהוא השני שחייב לקחת את ניצוצי הקדושה מהראשון ולהמשיך אותם בו. כששאול נפל הוא אמר מצד אחד קינה על שאול ויהונתן, אבל מצד שני הוא גם שר שירה בסוף ספר שמואל – שירה על מפלת שאול. ועל זה כתוב שהוא יצא מדעתו (ונכנס בו רוח שטות, וכידוע ש"אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"), "שגיון לדוד", ששר על מפלת שאול המלך – לחטא יחשב לו.

איך תוספות מתרצים למה בכלל אף אחד לא מזכיר זאת בסוגיה של חטאי דוד, אף שלכאורה זה עוד חטא גדול? הוא אומר שלא מזכירים זאת כי "אין אדם נתפס על צערו שהיה שאול רודפו". דוד נרדף על ידי שאול, היו לו כמה הזדמנויות להרוג אותו ולא עשה זאת, קרא לו "משיח הוי'", אך אף על פי כן הוא סבל ממנו הרבה צער – גרשו אותו מהארץ, "גרשוני מלהסתפח בנחלת ה'", כמו לומר "לך עבוד עבודה זרה" – ואחרי כל הצער שהוא סבל אין אדם נתפס בשעת צערו, שבסוף יצא מדעתו "שגיון לדוד" ושר על זה שהמדינה נפלה. זה חטא, אבל צריך ללמד עליו זכות (ועל כן הוא לא נכלל בחטאי דוד כאן).

"דנים אותו" – עוסקים בחטאי דוד

יוצא שיש פה כבר ארבעה חטאים של דוד, אם נכלול את החטא שמובא בתוספות. אבל חז"ל אומרים ש"דוד בשמים", רק הגמרא שואלת מה עם לשון הרע וכל תוצאותיה. למה אומרים את כל זה? כי רוצים לומר עוד פירוש ב"דן ודנין אותו".

אמרנו שדוד המלך חביב כי הוא בעל תשובה. הוא כל הזמן נופל ("בר נפלא"), כמו שהאריז"ל אומר שנשמתו בפעם הראשונה בעולם הזה – יוצאת מהקליפות – יש לו יצר הרע גדול מאד. צריך להתבונן איך זה מסתדר עם התניא, שהוא צדיק גמור (כנראה שרק בסוף ימיו הרג את יצרו הרע לגמרי, "ולבי חלל בקרבי"), אבל כך האריז"ל כותב. בגלל שיש פה יהודי צדיק שיש לו יצר הרע אבל הוא מסור, הוא חסיד, הוא מוכן תמיד למות – יש לו מסירות נפש בשביל עם ישראל – יש לו חביבות.

כעת נאמר פירוש חדש איך אנחנו מבינים את ה"דן ודנין אותו" – עצם פנימיות מדת הגבורה של דוד המלך: יש גמרא שקודם כל הוא מבקש סליחה מה' על החטא שלו (של בת שבע) וה' אומר סלחתי. אחר כך הוא מבקש מה' שאל יכתב חטאו בתנ"ך וה' אומר שאת זה ה' לא יקבל. כתוב בגמרא שהוא בקש שחטאו לא יכתב וישכחו ממנו. למה ה' אמר לו לא? ה' לא אוהב אותו?! הוא אומר לו – דוד בני, אתה לא מבין שכל הגדולה שלך והחביבות שלך בעיני העם לעולם ועד היא שאתה חוטא.

מה זה "דן ודנין אותו"? דן היינו שהוא דן מישהו אחר, כמו כמשל כבשת הרש של נתן הנביא – הוא דן אנשים אחרים. מה זה דנים אותו? שדוד נתן את עצמו שידונו אותו, כולנו, שידעו שיש לו בעיות, יש לו חסרונות, יש לו נפילות, יש לו חטאים, ודנים-מבקרים אותו. הכוונה שמותר לבקר אותו – הוא טיפוס כזה שדן ודנים אותו, וזו החביבות שלו. לכן הוא כתוב אלף פעמים בתנ"ך ואין כיוצא בו, והוא דוד מלך ישראל חי וקים.

לא להגזים בבקורת על דוד – אביהם של בעלי רוח הקדש

יש עוד דבר גדול שהאריז"ל אומר: הוא אומר שכמו שמה רבינו הוא אב של כל הנביאים כך דוד המלך הוא אב של כל בעלי רוח הקדש. הוא משה בין משה רבינו לדוד המלך. ידוע שנבואה היא מלמעלה למטה ורוח הקדש מלמטה למעלה. איך הוא נעשה האב של כל בעלי רוח הקדש, בזכות זה שדן ודנים אותו.

הדבר הזה יכול להיות טוב וגם יכול לגלוש ללא-טוב. יש כל מיני מבקרים שהם לא מצד הקדושה, שיותר מדי דנים את דוד המלך, ושואלים איך עושים ממנו דמות עילאית של מלך ישראל – אחד שהורג, אחד שנואף, אחד שכך וכך וכך – איך אתה עושה ממנו משיח?! באמת דוד אמר שאני מעדיף שלא יכתבו את כל הדברים האלה, אבל ה' אומר לו – לא, חייבים לכתוב את כל הדברים האלה בתנ"ך, ו"לא בשופטני עסקינן". זה שיש רשעים שמגזימים בבקורת – ה' יחזיר אותם בתשובה. אבל זה שהוא ניתן ל"דנין אותו" זה ה-דוד שלו – ה-ד הראשונה היא דן וה-וד היא ודנים, "דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל".

ארבעת החטאים בעולמות אבי"ע

נחזור לעצם החטאים ונאמר בקיצור מה קורה כאן: על חטא אוריה וכת שבע²² כתוב ש"אכלה פגה" – אימפולסיביות, כמו שדברנו הרבה פעמים. "ראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית אלא שאכלה פגה" זה לגבי בת שבע. "אכלה פגה" ר"ת אף, רומז לחטא בעולם העשיה עליו נאמר "אף עשיתיו" ("לא תנאף" דורשים חז"ל "לא תהנה לאף"). לגבי אוריה – הוא מורד במלכות, יש לימוד זכות. הכי גרוע שכתוב בזהר שהרג אותו "בחרב בני עמון" – שהיתה חרותה על החרב שלהם עבודה זרה ובכך נתן יניקה רבה לקליפה זו. כמו שלמדנו לפני כמה ימים, קליפת בני עמון נקראת מולך – הממלכתיות הפסולה. כשהוא נתן את אוריה לההרג בחרב בני עמון הוא נתן יניקה לקליפה זו של המולך.

בכל אופן, כשסתם אומרים חטא דוד חושבים על החטא הזה (כמו שחטא אדם הראשון הוא האכילה מעץ הדעת טוב ורע, כך החטא הזה אצל דוד המלך) – גם האריז"ל אומר כך, וגם התנ"ך עושה מזה הכי הרבה ענין, כל מרד אבשלום וכל הצרות שלו הם בגלל החטא הזה. זה העונש, ה"דנים אותו" – בעולם הזה דנים אותו. זה כנגד עולם העשיה, עליו כתוב "אף עשיתיו" – זה עולם הפשט. הגם שכתוב "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה", שהרי אוריה כתב גט כריתות לאשתו כמו כל שאר חילי בית דוד ואוריה מרד במלכות וכו' – אבל כל המפרשים אומרים שבסופו של

²² כאן – כך על פי פשט – אנו כוללים את חטא אוריה וחטא בת שבע כחטא אחד (הכל בעולם העשיה, שבו רוב רע כו', כמבואר בתניא), הגם שהגמרא של "דוד בשתיים" מחלקת ביניהם שעל חטא אוריה דוד לא נענש אלא דווקא על חטא בת שבע הוא נענש "ארבעתים" (וראה תוספות שם, ונ"ל שמה שדוד היה ראוי להיענש על אוריה נכלל במה שנענש בפועל ארבעתים, ועוד, על בת שבע, ודוק). האריז"ל מסביר שאוריה היה בסוד הקליפה ה"שומר לפרי", שומר לבת שבע עד שתהיה בשלה וראויה לדוד (שעליו היה לחכות שבע שנים מאז בואו לירושלים, אותו פרק זמן שהוא מלך בחברון). נמצא שהביטוי "אכלה פגה" מתיחסת לא רק לבת שבע אלא גם לאוריה בכך שהוא הסיר את הקליפה השומרת לפרי לפני הזמן.

דבר עיקר החטא הוא חילול ה', שבעיני העם היה פה ניאוף ובעיני העם היה פה רצח. כך בעיני העם, עם כל התירוצים ההלכתיים. תכל'ס לא קובע מה שעל פי הלכה אלא אם זה קידוש ה' או חילול השם – בעיני עם ישראל.

החטא של הסתה הוא בעולם המנין. ידוע אצלנו שארבעת העולמות נקראים עולם הקנין-הבנין-המנין-הענין (אבי"ע לפי הסדר, עד לעולם הזה שכל עניניו קשים ורעים, כמו בקהלת שהכל "ענין רע"). בכל אופן, ההסתה היא שה' הלביש לו יצר הרע שאין כמעט הסבר למה הוא היה צריך את זה. יש מי שאומר במפרשים שאולי הוא רצה לדעת את היחס בין יהודה לשאר השבטים, שאם תהיה מלחמה פנימית של חלוקת המלכות – הוא כבר ראה שהולך להיות עימות או חלוקה בין הצפון לדרום – רצה לדעת אם הדרום, יהודה, יוכל להתגבר על הצפון. כך מסביר איזה אחרון. יש מי שמנסה להסביר – נשמע לי טפה יותר טוב – שעד אז הגיוס היה חפשי. אפשר ללמוד מזה הלכה למעשה. עד אז הגיוס היה בחירה חפשית. כשהכריזו על מלחמה כל הבחורים יצאו והתגייסו מרצונם, לא היה גיוס חובה. החטא היה שאחרי מרד אבשלום הוא פחד ורצה לחוקק גיוס חובה, וזה היה החטא – זה פירוש נחמד מאד, שזו ההסתה שה' הסית אותו למנות את עם ישראל. בכל אופן החטא, הוזה הוא בעולם היצירה.

עולמות עשיה ויצירה הם "דוד בשמים" – "והנגלת לנו ולבנינו". החטא הבא, שהוא בעצם הגורם הפנימי לכל הצרות של עם ישראל בהמשך – חלוקת המלכות, עבודה זרה, גלות – הוא חטא במחשבה (קבלת לשון הרע), בעולם הבריאה. לכן הוא לא אחד מהשמים הנגלות בחז"ל. ההוה-אמינא בתוספות, שהוא שמח שסוף כל סוף הוא התפטר מהרודף, שאול המלך, ושר שירה לה' – שזה "שגיון" – זה איזה חטא של קליפת האצילות בלשון הקבלה.

עלית הדורות בגלגולי דוד – אך תמיד "דן ודנין אותו"

יש בזה הרבה להתבונן, אבל עיקר הווארט היה שדווקא ה"דן ודנין אותו", עם כל החטאים האלה – בכל עולם יש לו משהו – זה מה שמחשב עלינו את דוד המלך בתור מלך ישראל בעל תשובה.

שוב, צריך להבין מה שהאר"י אומר, שפעם ראשונה הוא יוצא מהקליפות ולכן הוא עדיין מאד מחוספס. אחר כך, כשהוא מתגלגל הלאה, הוא כבר לא יהיה ככה – לא יהיו דברים בוטים כאלה של חטא בת שבע והסתה. אפילו לשון הרע – אצל חסידים יש אפילו סיפורים של אדמו"ר הזקן, שהיו כל מיני נסיונות לספר לו לשון הרע והוא אמר שהוא לא רוצה להכשל כמו דוד המלך (ובכך רמז על עצמו שהוא דוד המלך ויריבו, גם צדיק גדול, הנו שאול). אחד הסימנים של משיח הוא לא לקבל לשון הרע. זה החטא שממנו השתלשלו כל הדברים הכי לא טובים. הכי למעלה, לפי התוספות, הוא "בנפול אויבך אל תשמח וגו'" – גם פסוק בתורה וגם משנה בפרקי אבות, הפסוק היחיד בתנ"ך שהוא משנה שלמה. שמנו אותו כעת בעולם האצילות.

כנראה שכל הגבורה של דוד המלך, שהוא יוצא והורג את גלית ואחר כך לוחם מלחמות ה' כל חי המלחמות שלו בזכות חי הנשים שלו – הכל מכח זה שבפנימיות הוא "דן ודנין אותו".

מכח זה נבקש ממנו, מדוד המלך, עם כל הקנאות שלו, עם כל הכח שלו, שיקום מהר ויעשה פה סדר – יעשה סדר איך שהוא רוצה ויודע לעשות סדר, גם שיהיו כאלה שיהיו דנים אותו אחר כך, בכל אופן שדוד המלך יקום ויסדר את הענינים – תיכף ומיד ממש. לחיים לחיים.

ניגנו ורקדו "דידן נצח".